

СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ ЯК КРИМІНОГЕННИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Марина Василівна ФОМЕНКО,

*кандидат юридичних наук,
викладач кафедри кримінального права і
кримінології факультету № 1 Харківського
національного університету внутрішніх справ
<http://orcid.org/0000-0002-6606-5769>*

Епоха змін диктує свої правила. Не дивлячись на широке коло прав і свобод людини, закріплених в Основному законі як гарантії їх забезпечення, більшість з них носить лише декларований характер. Протиріччя між наявними та постійно зростаючими потребами людей і нерівними можливостями їх задоволення здобуває особливо гострого характеру стосовно молоді.

XX ст. характеризується появою численних оригінальних кримінологічних концепцій, серед яких, з огляду на тематику нашої роботи, нас найбільш цікавить ідея соціальної нерівності як криміногенний фактор формування підліткової злочинності сьогодення, розвинута в межах соціологічного напрямку причин злочинності.

Ще відомий американський кримінолог Е. Пауел зазначав, що в основі росту злочинності знаходяться соціальні потрясіння і класові битви [1]. Загальновідомо, що соціальна нерівність не існує незалежно від нерівності економічної. Остання неминує породжує одним – привілейовані права, іншим— обмеження в правах. Невдоволеність підлітків умовами навчання, відсутність рівних можливостей досягнення успіху, що зумовлено яскраво вираженою соціальною диференціацією, зумовлює молодь до інтеграції в різноманітні групи, об'єднані спільними проблемами соціальної адаптації. Учасників таких груп, як правило, виходячи із субкультурної концепції, започаткованої А. Коеном, об'єднує спільна незадоволена потреба в самоствердженні, яка призводить до спроб реалізувати себе в негативних формах активності – злочинах, насиллі або приводить до ретритизму.

Прибічники класового підходу, такі як Д. Доунс і П. Уїлліс стверджують, що на фоні класового поділу, який приводить до соціальної нерівності і напруги, і зароджуються субкультури [2]. Р. Клауорд і Л. Оулін виходять з того, що особи, які займають різне положення в соціальній структурі, не мають рівних шансів на успіх [3]. Останні диференціювали молодіжну субкультуру на такі різновиди: злочинна, конфліктна та ретретистська.

З огляду на реалії сучасних буднів, молодіжну злочинність сьогодення можна розглядати як різке протистояння пануючим нормам, виклик з метою привернення уваги до своїх прав і культурних цінностей. У той же час у діючому національному законодавстві досить рідко можна знайти прямі вказівки на обмеження прав представників одного соціального рівня і утвердження прав іншого. Заборона, як і привілея, зовнішньо звернена до всього суспільства, однак фактично може застосовуватися з урахуван-

ням соціального класу. При реалізації задекларованих прав з'являються різноманітні перепони, відразу розділяючи молодих людей на різні соціальні та далеко нерівні в правах групи.

Посилаючись на основні положення представників соціологічного розвитку кримінологічної науки, пропонуємо виділити наступні деструктивні наслідки соціальної нерівності, які здійснюють рушійний вплив на свідомість підлітка у виборі засобів досягнення успіху.

По –перше, багатство розглядається як символ успіху, соціального просування. Американський дослідник Е. Мейо вважає такий процес результатом соціальної аномії [1]. Ми розглядаємо мету досягнення грошового успіху, роз'єднану із засобами її досягнення, в якості одного із елементів, породжуючого аномію.

Вдруге, надзвичайне значення, яке надається в нашому суспільстві накопленню багатства в якості символу успіху. Такий підхід перешкоджає встановленню повністю ефективного контролю над використанням інституційно врегульованих способів придбання статку.

Втретє, обман, корупція, аморальність, злочинність – весь набір заборонених засобів становляться звичною справою, коли різні соціальні верстви населення мають нерівні шанси на успіх (права одних соціальних груп, які реалізуються законними засобами, для інших – є недоступними, окрім звернення до злочинних способів досягнення).

На завершення, вчетверте, наслідування еталонів злочинних ролей. Представники більш низького соціального рівня мають власні особисті еталони незаконного успіху. Дорослі, які належать до нижчого соціального класу і які досягли успіху незаконними засобами, є прикладом для «наслідування» у молодих людей цього ж соціального рівня.

Не має сумніву, делінквентна поведінка підлітка не може бути піддана розумінню і поясненню поза тих культурних і соціальних умов, в яких вона мала місце. Соціальна нерівність в такому контексті може бути розцінена як один із наслідків неузгодженості між встановленими суспільством цінностями і інституційно організованими засобами їх задоволення.

Список використаних джерел:

1. Вольфганг М. Социология преступности. М., 1966. С. 318
2. Downes D. The delinquent solution: a study in subcultural theory. London : Routledge&Kegan Paul, 1966. 284 p.
3. Клаурд Р., Оулин Л. Дифференциация субкультуры. Социология преступности (современные буржуазные теории) / М. Вольфганг. Москва, 1966. С. 334–354